

УДК 811.111:37.091.313:378.147

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.2.19>**Ю. М. Несін**

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри готельно-ресторанного
та туристичного бізнесу й іноземних мов
Херсонського державного аграрно-економічного університету

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Мета статті – розгляд найновіших, найсучасніших підходів, технік, технологій, спрямованих на подальший розвиток творчих здібностей здобувачів вищої освіти, на практичних заняттях з іноземної (англійської) мови. Іноземна (англійська) мова виступає у статті ефективним засобом комунікації. Особлива увага приділяється розвитку чотирьох компетенцій (мовної, мовленнєвої, соціокультурної та загальнонавчальної, або стратегічної) та підкреслюється важливість гносеологічного й акмеологічного складників. **Методи.** Охоплюються активні методи навчання, серед яких: «Знаю, що вивчаю», «Драматизація» (складання монологів, діалогів, триалогів, полілогів), «Подумайте в парі та поділіться», «Світлофор», «Акваріум», «Читаючі кола», «Цибулева діаграма», «Айсберг», «Колодязь», а також технології на кшталт «Мозкового штурму», «Правила семи реакцій». **Результати.** Стаття засвідчує важливість використання вищезазначених педагогічних прийомів, методів, технік, технологій, необхідність упровадження в освітній процес таких креативних завдань для здобувачів вищої освіти, як розроблення портфоліо, робота у групах, складання записів, монологів, діалогів, триалогів, полілогів, організація дискусій, презентацій. Їх використання повністю відповідає вимогам навчальної програми вищої школи. Визначена практична спрямованість вищезазначеної роботи, її зв'язок із життям. Це надає можливості для забезпечення диференційованого підходу до навчання, змістове наповнення педагогічної активності відповідає віковим особливостям здобувачів вищої освіти. Мотивація навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, розвиток інтересу до навчального предмета засобами, запропонованими у спільній роботі в координатах «викладач – здобувач вищої освіти», свідчать про наявність завдань проблемно-пошукового характеру. Дидактична доцільність системи завдань дає можливість для здійснення молоддю самостійної навчальної діяльності, логіка розміщення та використання ілюстративного матеріалу як самостійного або додаткового джерела інформації є вагомим бонусом у роботі. Перевага педагогічної активності полягає у її цілісності, компактності й динаміці. На основі ретельно розробленого матеріалу кожен лектор вищої школи може розробити власний метаплан та спрогнозувати метадіяльність. Подібний вид діяльності педагога буде дуже корисним особисто для нього та для здобувачів вищої освіти. **Висновки.** Стаття робить акцент на подальшому впровадженні активних педагогічних методів задля формування комунікативної компетенції. Завдяки їм з'являється здатність до формування світогляду щодо розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури, суспільних явищ у розвитку в конкретних історичних умовах, можливість вчитися й оволодівати сучасними знаннями, розвивати абстрактне мислення, аналізувати й синтезувати, спілкуватися іноземною (англійською) мовою. Навчаючись, молодь має застосовувати знання державної та іноземної (англійської) мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності, вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне розмаїття, виконувати професійні функції з урахуванням вимог соціальної відповідальності, трудової дисципліни, вміти планувати та управляти часом.

Ключові слова: розвиток творчих здібностей, здобувачі вищої освіти, педагогічні методи, прийоми й технології, впровадження у практику, іноземна (англійська) мова.

Постановка проблеми. Сучасна вища українська школа потребує подальшого інтересу освітян до ознайомлення з педагогічними прийомами і технологіями та їх упровадження у практику, що сприятиме розвитку творчих здібностей здобувачів вищої освіти на практичних заняттях з іноземної (англійської) мови й може бути запорукою успіху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітленню розвитку творчих здібностей здобува-

чів на практичних заняттях з іноземної (англійської) мови присвячені роботи низки сучасних науковців України. Серед них ми виділяємо таких дослідників: Г.І. Бокшань, Н.В. Волкову, В.В. Вострікову, Т.В. Гору, І.М. Дичківську, С.Ю. Ніколаєву, М.М. Фіцулу та інших. Вищезазначені вчені на шпальтах наукових журналів, академічних книг, монографій акцентують увагу на найбільш вдалим методичних технологіях («мозковий штурм», «правило семи реакцій» тощо).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Науковці англomовних країн Х. Аллен, Дж. Годуін, У. Кепел, К. Кеппер, Дж. П. Ладус, С. Макуін, М. Рейллі, Р. Річі, С. Сієбай, А. Сілвер, Л. Стратт та інші небезуспішно намагаються всебічно проаналізувати свої власні здобутки, використовуючи на практиці педагогічні техніки і технології, приділяючи увагу гносеологічному та акмеологічному складникам.

Формулювання цілей статті. Виходячи з вищезазначеного, мета нашої статті – ретельний розгляд педагогічних технік і технологій, спрямованих на розвиток креативних навичок здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Ми вважаємо, що педагогічний процес слід розглядати крізь призму розвитку чотирьох компетенцій (мовної, мовленнєвої, соціокультурної й загальнонавчальної, або стратегічної). Під мовною ми розуміємо фонетику, лексику й граматику, під мовленнєвою – аудіювання, говоріння, читання і письмо, під соціокультурною – компаративістику, під стратегічною – обсяг і якість знань, умінь та навичок молоді за певний проміжок часу під час навчання. Зазвичай остання компетенція – це термін від початку до закінчення навчального року.

Наступним кроком у співпраці у площині «педагог – молодь» є формування низки компетентностей, серед яких називаємо як загальні, так і спеціальні. Загальними можуть виступати: здатність формувати світогляд, вчитися й оволодівати сучасними знаннями, здібність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, уміння спілкуватися іноземною (англійською) мовою. До спеціальних віднесемо здатність застосовувати морально-етичні та естетичні принципи.

Серед активних методів навчання слід відзначити такі: «Знаю, що вивчаю», «Драматизація» (складання монологів, діалогів, триалогів, полілогів), «Подумайте в парі та поділіться», «Світлофор», «Акваріум», «Читаючі кола». Метод драматизації може використовуватися не тільки на заняттях, а й у позанавчальній діяльності (під час свят, на тематичних вечорах тощо). Драматизація є вагомою частиною життя молоді, де вони розвивають навички спілкування та аналізують різні життєві ситуації. У процесі підготовки збагачується й активізується лексичний запас молодих людей, ліквідуються прогалини у граматичних структурах, граматичний матеріал засвоюється комунікативним шляхом, розвиваються всі види мовленнєвої діяльності, підвищується мовна компетенція. Творчий підхід викладача до навчання допомагає їм краще пізнати одне одного. Не забуваємо також про проєктну діяльність, інтегровані (бінарні) заняття, квести та квізи (до яких відносяться змагання, опитування, вікторини, дидактичні ігри). Говорячи про методи, ми можемо розподілити їх

на педагогічні техніки (підходи, прийоми) та педагогічні технології. Різниця між ними досить вагома. По-перше, педагогічний підхід зазвичай короткоплинний; по-друге, в ньому може бути відсутнім чіткий алгоритм дій освітянина; по-третє, окремо взятий прийом через його короткоплинність не висвітлюється в педагогічній пресі, на шпальтах науково-методичних журналів. Висвітлення може відбутися під час опису низки педагогічних прийомів, оскільки нині мінімальний обсяг статті – зазвичай від п'яти сторінок. Прикладами сучасних педагогічних підходів на уроках англійської мови можуть бути: «Цибулева діаграма», «Айсберг», «Колодязь» тощо.

Яскравими прикладами педагогічних технологій можуть бути «Мозковий штурм» та «Правило семи реакцій». Говорячи про першу технологію, слід брати до уваги, що вона має чіткий алгоритм роботи з боку педагога. Він складається із п'яти компонентів, таких як:

- ігри на здогадку;
- асоціації;
- ідеї від центральної теми;
- залучення й інтерпретації;
- пошук зв'язків.

На відміну від педагогічних прийомів, цей вид діяльності не швидкоплинний (залежно від кількості здобувачів він може продовжуватися від десяти до двадцяти хвилин), освітянину треба ретельно дотримуватися послідовності дій, про вищезазначену технологію можна написати повноцінну статтю з подальшим виступом із презентацією в «Power Point».

Якщо перша педагогічна технологія має на меті розвиток уяви, пошук асоціацій, появу ідей, то друга – знаходження якомога більшої кількості синонімічних словосполучень для їх подальшого використання на практиці. «Мозковий штурм» має п'ять складників, а «Правило семи реакцій», як легко зрозуміти з назви, – сім. Це такі реакції (реагування), як:

- вигуки (позитивні або негативні залежно від конкретного прикладу);
- питання;
- прохання;
- пропозиції;
- згода;
- незгода (сумнів);
- спогади.

Ця педагогічна технологія добре працює з різноманітних тем, і, практикуючи, можна припустити, що вона універсальна. Викладач пізнає молодь, спостерігаючи за її емоціями та бажанням виразити свою думку. Навіть здобувачі з обмеженим багажем лексики мають бажання розмовляти іноземною (англійською) мовою. Такий вид роботи сприяє вихованню взаємоповаги та взаємодітримки між співрозмовниками.

Творчі вправи передбачають завдання контролюючого, напівконтролюючого і самостійного характеру. У них за необхідності (це залежить від рівня навченості здобувачів) додаються завдання на заучування і засвоєння мовного матеріалу. Насамперед це завдання на заповнення інформаційних прогалів, такі як: знайти різницю за допомогою запитань; доповнити банк інформації (тести з різними подробицями, в одного є інформація, а в іншого – немає); виробити єдину думку; зібрати і співвіднести докази.

1. Творчим процесом і його розвитком важко керувати. Єдина можливість вплинути на організацію такої діяльності – створити умови та використати навчання для розвитку творчих здібностей здобувачів. Суттєве значення має певний взаємозв'язок між уміннями та здібностями. Уміння – це сукупність здобутих знань і навичок. У процесі навчально-пізнавальної діяльності через уміння формуються здібності.

Завдяки використанню різних типів та видів творчих завдань, на думку багатьох науковців, можна істотно вплинути на розвиток творчих здібностей молоді у процесі вивчення іноземної (англійської) мови.

Проводячи послідовну покрокову роботу, не прибираючи, не міняючи й не ігноруючи компоненти, а також не додаючи власні, за умови бажання здобувачів учитися, за належної системності, послідовності можна успішно вирішувати педагогічні завдання. Подальші дії освітянина ми бачимо у площині переходу від усного до писемного мовлення, створення як індивідуальних, так і парних або колективних презентацій, доповідей, повідомлень тощо.

На думку науковця Н.П. Волкової, вчитель поруч із молоддю виступає суб'єктом педагогічної діяльності [1]. Впроваджуючи педагогічні техніки і технології, освітянин свідомо намагається довести до логічного завершення власну роботу.

Дослідниця І.М. Дичківська вважає, що педагогічні техніки і технології в ідеалі є неухильним дотриманням змісту і послідовності етапів упровадження нововведень або перевірених часом видів роботи [2].

Учена М.М. Фіцула впевнена, що технології навчання є шляхами освоєння конкретного матеріалу в межах предмета, теми, питання [4]. У нашому разі цим предметом виступає іноземна (англійська) мова.

Розвиток творчих здібностей здобувачів вищої освіти йде в контексті до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти, оскільки комунікативна компетенція є альфою й омегою викладання іноземної мови [3].

Прикладами англійських науково-методичних джерел, де є різноманітні й різнорівневі завдання з розвитку творчих здібностей здобувачів вищої

освіти, можуть слугувати автентичні англійські підручники, авторами яких є Д. Гріка, М. Груссендорф, Дж. Дулі, В. Еванс, Д. Ліббін, І. Маккензі, С. Махоні, Н. О'Салліван, Е. Френдо [5–11].

Підводячи підсумки, ми можемо із впевненістю зробити висновки, що питання використання технік і технологій на заняттях з іноземної (англійської) мови в системі сучасної вищої української школи є сьогодні надзвичайно актуальним. Плідна робота у просторі освітнього середовища потребує від викладача англійської мови сформованої інформаційно-комунікаційної компетентності, вміння використовувати, виокремлювати й коригувати дидактичний потенціал різноманітних прийомів. На основі системного і концептуального аналізу науково-методичної літератури нами визначено, що вищезазначені методи є ефективним засобом комунікації. Вони мають бути використані з урахуванням чотирьох складників іноземної мови (аудіювання, говоріння, читання, письма) і чотирьох компетенцій – мовної, мовленнєвої, соціокультурної та стратегічної (загальнонавчальної).

Цілеспрямована робота у площині «педагог – здобувач вищої освіти» зазвичай вимагає від освітянина багато часу. Вагомим чинником тут виступає рівень його професійної майстерності. Успішна праця є запорукою для успішної організації самостійної роботи, що дає змогу глибоко осмислити навчальний процес, виявити самостійність у навчанні.

Висновки з цього дослідження та перспективи подальшого розвитку. Аналізуючи педагогічні техніки і технології, ми можемо зробити припущення, що на основі їх опрацювання можна розробити портфоліо як для викладачів, так і для здобувачів, організувати індивідуальну роботу, а також роботу у групах із подальшим складанням монологів, діалогів, трилогів, полілогів. Доцільно проводити дискусії, презентації, маючи попередній досвід. Все це підвищує кругозір, молоддю набуваються теоретичні знання та практичні уміння і навички. Сподіваємося, що наші подальші дослідження будуть спрямовані на висвітлення конкретних педагогічних методів.

Список використаної літератури:

1. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. 616 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт 2003. 273 с.
4. Фіцула М.М. Педагогіка: Вид. 2-ге, випр., доп. Київ : Академвидав, 2007. 560 с.
5. Evans V. Enterprise 4 / V. Evans, J. Dooley. Express Publishing, 2018. 198 p.

6. Dooley J. Grammarway 2 with answers / J. Dooley, V. Evans. Express Publishing, 2019. 192 p.
7. Frendo E., Mahoney S. English for Accounting. Express Series / E. Frendo, S. Mahoney. Oxford University Press, 2018. 64 p.
8. Grussendorf M., English for Logistics. Express Series / M. Grussendorf. Oxford University Press, 2017. 94 p.
9. Gryca D. Exam Excellence / D. Gryca. Oxford University Press, 2016. 200 p.
10. MacKenzie I. English for the Financial Sector. Student's Book / I. MacKenzie. Cambridge University Press, 2018. 159 p.
11. O'Sullivan N. Agriculture / N. O'Sullivan, D. Libbin. Express Publishing, 2017. 120 p.

Nesin Yu. Development of creative abilities of searches of higher education at the lessons of English language

Purpose: consideration of the latest, most modern approaches, techniques, technologies aimed at further development of creative abilities of higher education students in practical classes in a foreign (English) language. A foreign (English) language is an effective means of communication in the article. Particular attention is paid to the development of four competences (linguistic, speech, socio-cultural and general or strategic) and emphasizes the importance of epistemological and acmeological components.

Methods: active teaching methods are covered, including: "I know what I'm studying", "Dramatization" (composing monologues, dialogues, trialogues, polylogues), "Think in pairs and share", "Traffic light", "Aquarium", "Reading circles", "Onion Diagram", "Iceberg", "Well", as well as technologies such as "Brainstorming", "Rules of seven reactions".

Results: the article testifies to the importance of using the mentioned pedagogical techniques, methods, techniques, technologies, the need to introduce into the educational process such creative tasks for higher education as portfolio development, group work, writing notes, monologues, dialogues, trialogues, polylogues, discussions, presentations. The undoubted advantages of their use fully meet the requirements of the higher education curriculum. The practical orientation of the above-mentioned work, its connection with life is seen.

This guarantees opportunities to provide a differentiated approach to learning, the content of pedagogical activity corresponds to the age characteristics of higher education. Motivation of educational activity of applicants for higher education, the development of interest in the subject by the means proposed in the joint work in the coordinates of the teacher – applicant for higher education; indicate the presence of problem-solving tasks. The didactic expediency of the system of tasks provides an opportunity for young people to carry out independent learning activities, the logic of placement and use of illustrative material as an independent or additional source of information are significant bonuses in work. The advantage of pedagogical activity is in its integrity, compactness and dynamics. Based on carefully designed material, each high school lecturer can develop their own meta-plan and predict meta-activities. This type of teacher's activity will be very useful for him/her personally and for students of higher education.

Conclusions: the mentioned article emphasizes the further implementation of active pedagogical methods for the forming of communicative competence. Thanks to them there is an ability to form a worldview on the development of human existence, society and nature, spiritual culture, social phenomena in development and specific historical conditions, the ability to learn and to master modern knowledge, to develop abstract thinking, to analyze and to synthesize, to communicate in foreign (English) language. While studying, young people must know and apply knowledge of state and foreign (English) language for the forming of business papers and communication in professional activities, be able to work independently and in a team, show leadership and responsibility in work, adhere to ethical principles, respect individual and cultural diversity, perform professional functions taking into account the requirements of social responsibility, labour discipline, be able to plan and manage time.

Key words: development of creative abilities, applicants for higher education, pedagogical methods, techniques and technologies, implementation in practice, foreign (English) language.